

Socjologia i antropologia miasta

Dr hab. Paweł Kubicki, prof. UJ
pawel.kubicki@uj.edu.pl

Antropologia a socjologia miasta

Obie dyscypliny kształtują się w początkach XX wieku:

Socjologia – poznanie i wyjaśnienie zmian w społeczeństwie przemysłowym (u siebie).

Antropologia – poznanie i zrozumienie „innego” lub/i społeczeństw tradycyjnych, lokalnych (etnografia, ludoznawstwo itp.).

Stereotypowy podział:

Socjologia bada miasta i społeczeństwa nowoczesne. Metody ilościowe.

Antropologia bada wieś i społeczeństwa pierwotne, tradycyjne. Metody jakościowe.

Wspólny „mit początku” – Szkoła Chicagowska (ekologii społecznej).

Szkoła ekologii społecznej (chicagowska)

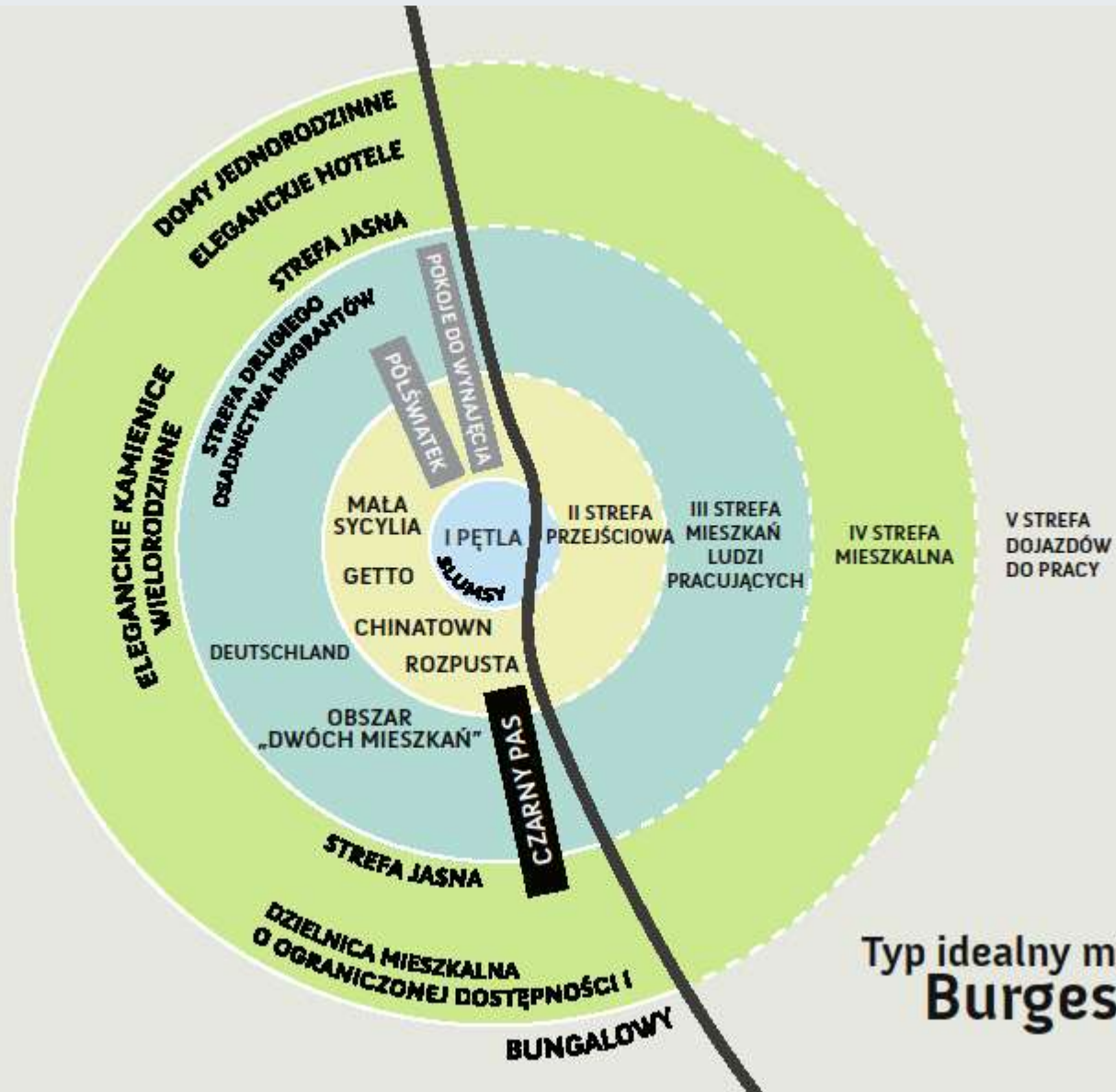
Silny wpływ biologii ewolucyjnej Ch. Darwina

- Sieć życia, w ramach której organizmy przystosowują się do innych osobników;
- Traktowanie procesu przystosowania jako nieustannej walki o byt (przestrzeń miasta) „dżungla miejska”;
- Adaptacja zbiorowa: konkurencja i rywalizacja zbiorowości ludzkich wpływa bezpośrednio na podział przestrzeni miejskiej.
- Symbioza – w mieście biedni i bogaci czerpią z siebie wzajemne korzyści.

Procesy aglomeracyjne

1. Centralizacja: naturalna tendencja do skupiania się ludzi i instytucji;
2. Koncentracja: naturalny proces skupiania się ludzi i instytucji o podobnych cechach w jednym rejonie miasta;
3. Segregacja: selekcja ludzi i instytucji dokonywana przez współzawodniczące z sobą jednostki i grupy o przestrzeń miasta (różnice majątkowe, statusowe, styl życia, wzory kulturowe).
4. Inwazja: przenikanie określonego typu ludzi z jednego obszaru miasta do innego; naznaczanie (symboliczne) i zawłaszczanie przestrzeni.
5. Sukcesja: definitywne zajęcie obszarów miejskich przez ludność napływającą w wyniku inwazji.

Miasto jako układ sfer koncentrycznych. Ernest W. Burgess

Typ idealny miasta
Burgessa

Institut Europeistyki
Uniwersytet Jagielloński

Getto miejskie

- Louis Wirht: *The Ghetto* (1928)
- Historycznie: Wenecja – pierwsze ghetto – *ghetto* (huta, odlewnia) rok 1516: Lęk przed dotykiem obcego ciała. Obcy jako kozioł ofiarny.
- Funkcje getta: poczucie bezpieczeństwa, swojskości w anonimowym, obcym mieście.
- Miasto poza gettem wymaga formalnych zachowań: człowiek publiczny – goffmanowski teatr życia codziennego (uprzejma nieuwaga) itp.
- Getto zapewnia swojskość, spontaniczność: człowiek prywatny, pozwala na pełne przeżywanie swoich tożsamości.
- Dziś tak rozumiane ghetto staje się cennym zasobem w anonimowym mieście.

Miasto jako teatr. E. Goffman

Miejskie *Gesellschaft* w przeciwieństwie do tradycyjnych *Gemeinschaft*, charakteryzuje się wyraźnym rozdzieleniem sfery publicznej i prywatnej.

Flâneur: mieszczaństwo potrzebowało zbiorowych rytuałów i sceny, na której mogliby odgrywać rytuały potwierdzające ich publiczne tożsamości: *flaneryzm*

Rola przestrzeni publicznych: placu miejskiego i ulicy, w kształtowaniu tożsamości społecznych.

„Uprzejma nieuwaga” – dyscyplina normalizująca.

Prawo do miasta

Henri Lefebvre (1967): każdy ma równe praw i możliwości samospełnienia.

Idea prawa do miasta – niezgoda na traktowanie miasta w kategoriach darwinowskich.

David Harvey: *Bunt miast* (2012) krytyka dominacji neoliberalnego kapitalizmu.

Współcześnie hasło wykorzystywane przez ruchy miejskie.

Kryzys miast

- Deindustrializacja, shrinking cities.
- Suburbanizacja, urban sprawl.
- Prywatyzacja bezpieczeństwa, gettoizacja, Gated communities.
- Syndrom międzymieścia.

Odrodzenie miejskie

- Gospodarka symboliczna (Sharon Zukin): konsumpcja kultury miejskiej (kluby, restauracje, galerie, muzea itp.) , efekt Bilbao (1997).
- Europejska Stolica Kultury (1985): „nadawanie nowych znaczeń starym kamieniom”.
- Nowy urbanizm (Leon Krier).
- „Kopenhagenizacja” miast (Jan Gehl).
- Klasa kreatywna (Richard Florida), miasta kreatywne (Charles Landry).
- Gentryfikacja (Ruth Glass, Nill Smith).

Post-polis

- Hiperrzeczywistość (Jean Baudrillard).
- Turystyfikacja: Przestrzenie publiczne wypierane przez sztuczne i maksymalnie przewidywalne parki tematyczne (Sharon Zukin).
- Miejsce nie-miejsce (Marc Augé).
- Edge City (Joel Garreau).
- Exopolis:(Edward Soja).

Miasta Globalne

The Global City (1991) Saskia Sassen: dominacja trzech miast: Nowego Jorku, Tokio i Londynu, które co raz bardziej uzależniają się od siebie i upodabniają.

Silnie scentralizowane punkty dowodzenia w organizacji światowej gospodarki.

Kluczowe lokalizacje dla firm z zakresu finansów i wyspecjalizowanych usług.

Miejsca produkcji zwłaszcza w innowacyjnych, wiodących sektorach produkcji.

Rynki dla produktów i wytwarzanych innowacji .

Bibliografia

- Auge Marc, 2010, *Nie-miejsca. Wprowadzenie do antropologii hipernowoczesności*, przeł. Roman Chymkowski, Wydawnictwo PWN
Warszawa
- Bridge Gary, Watson Sophie (red.) *The Blackwell City Reader*, Blackwell Publishing
Oxford.
- Castells Manuel, 1982, *Kwestia miejska*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe,
Warszawa
- Florida Richard, 2017, *The New Urban Crisis: How Our Cities are Increasing Inequality, Deepening Segregation, and Failing the Middle Class - and What we Can Do About It*. Basic Books, New York,
- Glaeser Edward, 2012, *Triumph of the City. How Urban Space make Us Human* Pan
Books London
- Hannerz Ulf, 2006, *Odkrywanie miasta. Antropologia obszarów miejskich*,
Wydawnictwo UJ, Kraków.
- Harvey David, 2012, *Bunt miast. Prawo do miasta i miejska rewolucja*,
Wydawnictwo Bęc Zmiana Warszawa

Bibliografia

- Jałowiecki Bohdan, Szczepański Marek S., 2002, *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, SCHOLAR Warszawa
- Landry Charles, 2014, *Kreatywne miasto. Zestaw narzędzi dla miejskich innowatorów*, Narodowe Centrum Kultury Warszawa
- Lefebvre Henri, 2012, „Prawo do miasta”, (w:), *Praktyka Teoretyczna* 5/2012.
- Majer Andrzej, 2014, *Odrodzenie miast*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR i Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź-Warszawa.
- Mayer Margit, Thörn Catharina, Thörn Håkan, 2016, (red.), *Urban Uprisings: Challenging Neoliberal Urbanism in Europe*, Palgrave Studies in European Political Sociology.
- Rewers Ewa, 2005, *Post-polis. Wstęp do filozofii Ponowoczesnego miasta*, Universitas Kraków.
- Sagan Iwona, 2017, *Miasto. Nowa kwestia i nowa polityka*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR Warszawa.
- Zukin Sharon, 1995, *The Cultures of Cities*, Blackwell Oxford .

